

Ірина ЛЕСЬКО,
викладачка іноземної мови
ДНЗ «Бердичівське вище професійне училище»

Сценарій позакласного заходу на тему: «ЧАЙ – НАПІЙ, ЯКИЙ ПІДКОРИВ СВІТ»

Мета: ознайомити здобувачів та здобувачок освіти з історією та традиціями чаювання в різних країнах світу;

поглибити знання про корисні властивості чаю, його вплив на здоров'я та важливість споживання натуральних напоїв;

сформувати навички правильного заварювання та подачі чаю, необхідні для якісного частування гостей;

розвивати критичне мислення, здатність до аналізу та порівняння культурних аспектів, пов'язаних з чаюванням;

сприяти розвитку комунікативних навичок та згуртуванню колективу здобувачів та здобувачок освіти через спільні інтерактивні активності, дегустації;

поглибити знання про сорти чаю, техніки його приготування, сервірування і подачі в професійній сфері, культуру вживання напою;

виховувати естетичний смак та повагу до традицій різних народів, важливих для професійного розвитку.

Обладнання: ноутбук, проєктор, екран, тематична презентація, відеоматеріали, кошик з картками, посуд для заварювання чаю, чай для дегустації.

Перебіг заходу

Викладачка (Слайд 1). Зелений, чорний, червоний і навіть білий, фруктовий, ягідний або трав'яний, гарячий або холодний – усі ці слова описують напій, який підкорив світ. Це – чай, один з найпопулярніших напоїв у світі, який є невід'ємною частиною нашого повсякденного життя.

Але перед тим, як стати повсякденним атрибутом звичайного чи святкового прийому їжі, чай мусив «підкорити» світ. Отже, тема нашого заходу – «Чай – напій, який підкорив світ». Запрошую вас у подорож історією та континентами, під час якої ви дізнаєтеся багато цікавих і незвичайних фактів про популярний напій. А розпочати пропонуємо з батьківщини чаю.

Повідомлення 1 (Слайди 2, 3, 4)

Батьківщиною чаю є Китай, звідки походить і його назва – «ча» або «ті» (на різних діалектах). І хоча чай як рослина був поширений не тільки в Піднебесній – фахівці знаходили дикорослі чайні кущі в Індії, Гімалаях і Тибеті – історія чаю як напою почалася в Китаї і триває вже більше п'яти тисяч років.

За однією з версій, напій винайшов імператор Шень-нун, якого називають також «царем ліків». Сталося це випадково: в казанок з киплячою водою потрапило кілька сухих листочків з чайного куща. Імператор оцінив смак і тонізуючий ефект напою. Відтоді почалася історія китайського чаю і його стали із задоволенням пити у всій країні.

Китайська традиція Гунфу Ча, що перекладається як «вища майстерність чаю», вперше з'явилася серед буддистських ченців в I-II століттях до нашої ери. Ця традиція передбачає окремий ритуал, духовну практику насолоди смаком і запахом чайного напою.

Головна мета китайської чайної церемонії – досягти душевної рівноваги та набутти внутрішнього спокою. Учасники церемонії, піднявши чашку, вдихають аромат напою, занурившись у свої думки. Потім повільно п'ють чай, щоб зосередитись на своїх відчуттях.

У чайній церемонії, яка зазвичай триває близько години, може брати участь від двох до шести осіб, адже тільки так можна досягти особливого стану, який майстри називають «дотик душ». Для повної релаксації рекомендується залишити всі погані думки та втому «за дверима», досягти внутрішньої гармонії, щоб повністю зануритися й відчути всю атмосферу китайської чайної церемонії.

Викладачка. Дякую за цікаве повідомлення.

Сьогодні усі ми любимо проводити «чайні церемонії» чи влаштовувати посиденьки з рідними та друзями у себе вдома або у затишному кафе за чашкою чаю. Для того, щоб дізнатися, як з'явилася така традиція, а також багато інших цікавих фактів про чай, я запрошую вас у «подорож» країнами, які сприяли розвитку церемонії чаювання.

Для цього ми з вами перенесемося до Європи і дізнаємося, як чай став таким популярним в Англії та чому чаювання сьогодні є невід'ємним символом цієї країни.

Повідомлення 2 (Слайд 5)

Першовідкривачем чаю в Європі була Португалія, потім Нідерланди, а згодом про цей чудовий напій дізналася Велика Британія.

Вперше чай в Англії з'явився у XVII столітті і чаювання стало популярним у світських колах. Саме тоді, починаючи з 1662 року, чай стає модним напоєм серед аристократів. Тут не обійшлося без романтичної історії та гарної жінки. Катерина Браганса, португальська принцеса, дружина англійського короля Карла II, дуже любила пити чай і прищепила цю любов придворній знаті. Оскільки сама королева відмовилася від вина на користь чаю, світська еліта, лорди й леді, наслідували її приклад, і незабаром чаювання стало дуже популярним у вищих колах Англії, витісняючи при цьому традиційний ель. Дізнавшись про вподобання королівської родини, Британська Ост-Індійська компанія, щоб отримати прихильність Його Величності, протягом двох років – з 1664 до 1666 рр., як подарунок доставляла до двору невеликі партії чаю з Європи. Це був увесь чай Англії до 1668 року. Лише з 1669 року це ж акціонерне товариство отримало монополію на торгівлю чаєм і почало постачати його до Англії, сприяючи поширенню напою.

Повідомлення 3 (Слайди 6, 7, 8)

На початку своєї історії «англійський» чай можна було знайти лише в аптеках і кав'ярнях (coffee houses) Великої Британії. Але згодом, ближче до кінця XVII століття, завоювавши серця багатьох гурманів, кава й чай перекочували і в приватні будинки. Чай супроводжував найнебезпечніші й ризиковані угоди, любовні інтриги, а кав'ярні перетворювалися на закриті клуби для чоловіків. Один з таких клубів, кав'ярня Едварда Ллойда, став початком організації знаменитої страхової компанії Lloyds of London. А найстаріша кав'ярня Англії Queen's Lane Coffee House з'явилася у студентському та передовому місті Оксфорді в 1650 році. Відкрив її турецький єврей Яків, історичне прізвище якого, на жаль, не збереглося.

Відразу після відкриття кав'ярні на Queen's Lane було відкрито кав'ярню в Лондоні, а потім їх стало сотні.

Якби не темпераментна принцеса Катерина Браганса, чай залишився б виключно чоловічим напоєм, адже його пили лише в кав'ярнях, куди жінкам вхід був заборонений. Цьому завадив її особистий приклад. Вона змінила в Англії однобокий погляд на чай, як на медичний і цілющий засіб, легалізувавши чаювання у світських колах. Починаючи з 1685 року жодна аристократка не сумнівалася, що на літературному вечорі подадуть чай.

Через рік чай уже можна було купити на ринку, імпорт чаю став для Ост-Індійської компанії частиною звичайної торгівлі. Попит на нього зростав, а коло поціновувачів цього напою розширювалося, що призвело до необхідності збільшення його поставок з Азії.

Викладачка. Дійсно, чай та бажання європейців, а особливо британців, споживати цей напій змогли змінити хід історії, кордони деяких колоній і країн, вплинути на цілі народи. Тепер давайте дізнаємося більше про історію британського чаювання.

Повідомлення 4 (Слайди 9, 10)

Англійська чайна церемонія не менш цікава та вишукана, ніж традиційна китайська. З її красивими чайними сервізами та особливістю поєднання смаків – вона нам ближча.

І хоча спочатку чаювання могли дозволити собі лише аристократи й королі, з появою масового виробництва напій увійшов у життя всіх верств населення, став національною особливістю, зокрема його традиція вживання. Це не просто звичка, а ціла філософія британців. Для чаювання навіть виділили найбільш підхожий для цього час.

Повідомлення 5. Британці добре продумали, о котрій годині їм ліпше зробити перерву й насолодитися відпочинком за чашкою чаю. Так, традиційний час для англійського чаювання передбачає 6 проміжків:

- ранковий чай о 6 годині – часто подається просто у ліжку;

- чай під час першого легкого сніданку – дець о 8 годині, «англійський сніданок»;

- ланч о 12 годині – другий сніданок;

- «перерва на чай» – серед робочого дня;

- five o'clock – чай, який п'ють о 17 годині (часто з молоком або вершками);

- high tea («високий чай») – ароматний густий напій після вечері.

Повідомлення 6 (Слайди 11, 12)

Англійська чайна церемонія передбачає заварювання лише чорного чаю. Ознакою гарного тону вважається різноманіття частувань: бажано, щоб вони не повторювалися. Також висувуються суворі вимоги до оздоблення столу. На столі допускаються живі квіти неясного кольору, ваза з цукерками, медом, тістечками. Обов'язково світла скатертина: вона має звисати не менше ніж на 20 см зі столу.

Чай наливають у невелику чашку, залишаючи приблизно 1 см без напою. Молоко або вершки наливають першими, а потім додають чай. Лимон англійці не кладуть у напій, а їдять уприкуску. Традиційний англійський сервіз складається з чашок, блюдець під них, молочника, цукорниці й самого заварника. Усі вони мають бути виконані в єдиній колірній гамі та красиво оздоблені. Важливе правило – пити повільно, за приємною розмовою.

Викладачка. Дякую за цікаві розповіді про чайну церемонію. Запрошую переглянути відео про заварювання чаю у Великій Британії. (*How to Make the Perfect Cup of English Breakfast Tea Easy*. URL : <http://surl.li/uoowkx>)

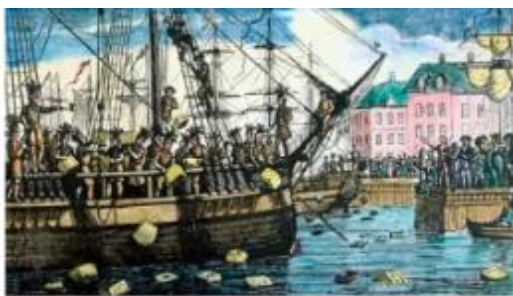
(Перегляд відео про традиції заварювання чаю до сніданку)

Викладачка. Англійці започаткували багато традицій, пов'язаних з чаєм. Можливо хтось знає, чому саме англійці вирішили додавати молоко до чаю?

(Відповіді здобувачів та здобувачок освіти)

Викладачка. Англійці привозили чай кораблями до різних країн і колоній, зокрема і до Нової Англії. Давайте дізнаємося про цікавий історичний факт, який часто називають «Бостонським чаюванням».

Повідомлення 7 (Слайди 13, 14)

Узимку 1773 року американські активісти з Бостона провели видовищну акцію прямої дії – знищили 342 ящики чаю, що належав британцям. «Бостонське чаювання» стало символом Війни за незалежність Сполучених Штатів.

Жителі Тринадцяти колоній, як і всі вихідці з Британських островів, мали ще більшу пристрасть до чаю. Американці вживали його по-англійськи – з молоком і цукром. Напій пили всі верстви суспільства молодих колоній: чаювали в містах та глухих закутках, колоніальні еліти й кабальні слуги з рабами. Бостонські події – свідчення відчайдушної любові до чаю, грошей і справедливості.

Монополію на постачання чаю до Британії з 1698 року мала Британська Ост-Індійська компанія. З 1721 року Лондон заборонив колоністам купувати чай в іноземних компаній, прив'язавши їх лише до британських поставок. Але сам британський чай обкладався податком у 25%, що змушувало споживачів – в першу чергу самих англійців – купувати контрабандний товар в іноземців. Через це Британська Ост-Індійська компанія втрачала купу грошей. Врешті 1767 року уряд вирішив хитро поборотися з контрабандою: податок у Британії знизили, натомість ввели нові податки тільки для колоністів, в тому числі – на чай. Американцям це не сподобалося – почалися протести та бойкот щойно оподаткованих товарів.

1773 року британський уряд видав Чайний закон, що дозволяв Ост-Індійській компанії продавати чай напямуч до колоній із невеликим митом. Насправді цей чай був настільки дешевим, що бив по інтересах численних американських контрабандистів. Вони були дуже невдоволені й значно радикалізували протести. В подіях Американської революції тісно переплелися політичний ідеалізм і не надто легальний економічний інтерес.

(Що таке «Бостонське чаювання»: цей день в історії. Київ 24 LIFE. URL : <https://life.kyiv24.news/news/shho-take-bostonske-chayuvannya-czej-den-v-istoriyi>)

Повідомлення 8

16 грудня 1773 року більше третини населення Бостона вийшли на протест, щоб завадити розвантаженню кораблів із дешевим британським чаєм. Після мітингу діяти почали місцеві активісти: переодягнені індіанцями-могавками кілька десятків людей дісталися трьох суден і повикидали з них чай просто в море. Навіть прихильники колоністів в Лондоні були шоковані через таке brutальне нищення приватної власності вартістю 9 000 фунтів.

Як покарання британський уряд ухвалив проти колонії Массачусетс суворі нормативні акти, названі американцями «Нестерпні закони». Зокрема, тепер Лондон призначав владу в Массачусетсі, а губернатори колоній отримували право розквартировувати британських солдатів без згоди місцевих зборів. Ці закони об'єднали всі Тринадцять колоній проти Великої Британії.

Колоністи не забарилась з відповіддю. 1774 року було скликано Перший Континентальний конгрес, який висунув жорсткі вимоги метрополії та запровадив у колоніях тотальний бойкот на торгівлю з нею. А вже навесні 1775 року почалася сама війна, яка тривала понад 8 років і закінчилася поразкою британців та утворенням Сполучених Штатів Америки. Таким чином виникненню великої і впливової держави посприяв чай.

(Одного разу в Новій Англії. Як чай став причиною виникнення США. WAS media. URL : <https://was.media/microformats/chaj-prichina-viniknennja-ssha/>)

Викладачка. Думаю, тепер кожен з присутніх на нашому заході переконався, що чай дійсно мав великий вплив на хід історії, вплинув на життя багатьох народів та справді підкорив світ. Тепер пропоную вам пригадати асортимент чаю, який ми можемо придбати у сучасних магазинах. Яким сортам чаю ви надасте перевагу? Чи купуєте ви чай у пакетиках? Чому? (Відповіді з/о)

Викладачка. Пропоную переглянути відео «Як з'явився чайний пакетик?» (URL: <http://surl.li/tkowjg>)

Викладачка. Завдяки винаходу чайних пакетиків, виробники чаю значно розширили асортимент своєї продукції, а споживачі чаю отримали певний комфорт при заварюванні напою. Які країни є провідними виробниками чаю?

Повідомлення 9 (Слайд 15)

Лідерами світової чайної індустрії, як і раніше, залишаються Індія і Китай. Основними промисловими виробниками та експортерами чаю є Індія, Китай, Тайвань, Шрі-Ланка, Японія, Кенія, Індонезія.

Викладачка. В Україні теж є плантація чаю. Де на вашу думку вона розташована? (Відповіді з/о)

Телекомпанія «М-студіо» підготувала цікавий репортаж про єдину в нашій країні чайну плантацію. Давайте переглянемо відео «Чайна плантація. Мукачівська родзинка»

(URL : <http://surl.li/lwmkly>).

Викладачка. Ми з вами дізналися багато цікавих фактів про чай. Яка ж на вашу думку причина його популярності? (Відповідь: користь для здоров'я, тонізуючі властивості).

(Викладачка пропонує учасникам заходу витягти з кошика картку і зачитати надруковану на ній інформацію про корисні властивості чаю)

Чай – біологічно активний продукт з чудовими цілющими властивостями.	Чай знижує рівень кортизолу в крові (гормону стресу), зменшує відновний період післястресової адаптації.
Тонізує, заряджає організм бадьорістю і хорошим настроєм, а тому продовжує життя і наповнює його позитивом!	Чай допомагає при алкогольному отруєнні, вбиває бактерії і гнильні мікроорганізми, виводить токсини і отрути.

Чай допомагає при загальному занепаді сил і слабкості, збільшуючи розумову і фізичну працездатність.	Чай корисний для зубів, ефективно запобігає карієсу, так як містить фтор.
Чай знищує хвороботворну мікрофлору, і тому лікує кишкові інфекції, а також стоматити та ангіни.	Чай стимулює обмін речовин, нормалізує метаболізм, сприяє переробці відкладених жирів.
Чай збільшує рухливість суглобів і стимулює центральну нервову систему.	Чай виводить вільні радикали, сприяє довголіттю і уповільнює процес старіння клітин. Чайне листя дає ефект омолодження, в 18 разів перевищуючий подібний вплив вітаміну Е.
Чай знижує ймовірність гіпертонії, склерозу і мозкових тромбів завдяки пригніченню утворення жирових нашарувань і холестерину на внутрішній поверхні кровоносних судин. Доведено, що п'ять чашок зеленого чаю в день знижують ризик інфаркту на 26%.	Гарячий чай має охолоджуючий вплив: через кілька хвилин після чашки чаю, температура шкіри опускається на 1-2°C, приносячи відчуття прохолоди і свіжості.
Чай запобігає діабету, підвищує чутливість до інсуліну і толерантність до глюкози.	У чайному листі кофеїну більше, ніж у кавових зернах, у 2 рази, але його вплив на організм м'якший.

Рефлексія

Викладачка. Давайте підсумуємо. На слайді ви бачите незакінчені речення. Доповніть їх, будь ласка. (Слайд 16)

1. Китай є ...
2. «Бостонське чаювання» ...
3. Queen's Lane Coffee House ...
4. Five o'clock ...
5. «Дотик душ»
6. Єдина в Україні плантація чаю ...
7. Чай допомагає...
8. Чай з молоком ...

Підсумки

Викладачка. Чай – корисний напій з багатою історією, яка оповита шлейфом легенд. Він відіграв важливу роль у розвитку культур і традицій різних країн та сьогодні залишається улюбленим напоєм для багатьох народів. Запрошую усіх на спільну дегустацію. (Слайд 17)

(Здобувачі та здобувачки освіти заварюють і дегустують різні сорти чаю.)

Список використаних джерел

1. Історія чаю: факти, про які ви не знали. URL : <http://surl.li/pdvghn> (дата звернення: 10.10.2024 р.).
2. Китайська чайна церемонія. URL : <http://surl.li/nbvpfi> (дата звернення: 10.10.2024 р.).
3. Найстаріша кав'ярня Англії. URL : <http://surl.li/setdnf> (дата звернення: 12.10.2024 р.).
4. Короткі історії. URL : <http://surl.li/eqsobr> (дата звернення : 10.10.2024 р.).
5. 15 грудня – Міжнародний день чаю. URL : <http://surl.li/dnrm dm> (дата звернення: 10.10.2024 р.).
6. Звідки походить англійська традиція чаювання. BBC NEWS УКРАЇНА. URL: <http://surl.li/ghgzsi> (дата звернення: 12.10.2024 р.).
7. Блог про чай/ URL : <http://surl.li/dxcbdg> (дата звернення: 12.10.2024 р.).
8. Презентація «Сільське господарство світу». URL: <http://surl.li/yjjqfe> (дата звернення: 12.10.2024 р.)

Примітка: Презентація до сценарію позакласного заходу на тему: «Чай – напій, який підкорив світ» (Ірина ЛЕСЬКО, викладачка іноземної мови ДНЗ «Бердичівське вище професійне училище») – в електронних додатках.

Рецензент: Антоніна ГОЛУБЕНКО, методист НМК ПТО у Житомирській області.